

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881
16, 18, 20, 70 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 21 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 16, 18, 20, 70 straipsnių pakeitimo ir 21 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant atsisakyti Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai nebūdingų funkcijų, susijusių ne su politikos formavimu, o su jos įgyvendinimu – leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje išdavimu bei perkelti į Elektros energetikos įstatymą Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas, reglamentuojančias leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, pašalinant besidubliuojančias ir viena kitai prieštaraujančias nuostatas.

Numatoma, kad leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje išdavimo funkciją perkeltiant Valstybinei energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos, esamos Valstybinės energetikos inspekcijos darbuotojų funkcijos bus papildytos veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo funkcijomis, todėl papildomų finansinių išteklių tai nepareikalaus. Atsižvelgiant į tai, kad vidutiniškai per mėnesį išduodama apie 20 leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje, darbų apimtis Valstybinėje energetikos inspekcijoje ženkliai nepadidėtų. Pažymėtina, kad Energetikos ministerija yra gavusi Valstybinės energetikos inspekcijos sutikimą (2014 m. balandžio 18 d. raštas Nr. 2R-1344 „Dėl LR energetikos ministerijos atliekamos funkcijos-leidimų vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje-perdavimo Valstybinei energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos) perimti leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje išdavimo funkciją, kuriame nėra nurodoma, kad naujos funkcijos Valstybinei energetikos inspekcijai priskyrimas pareikalautų papildomų lėšų, papildomų darbo vietų kūrimo ar žmoniškųjų išteklių persikirstymo.

Įstatymo projekto tikslas – racionaliai paskirstyti funkcijas Energetikos ministerijos viduje, efektyviai išnaudoti žmoniškuosius išteklius, kurie galėtų atlikti ministerijai būdingas funkcijas, perduodant leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje (leidimų gaminti elektros energiją, plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, tiesti tiesioginę liniją, eksportuoti elektros energiją į valstybes, kurios nėra valstybės narės, importuoti elektros energiją iš valstybių, kurios nėra valstybės narės) išdavimą Valstybinei energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos, perkelti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo nuostatas, reglamentuojančias leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus išdavimą, į Elektros energetikos įstatymą, pašalinant besidubliuojančias ir viena kitai prieštaraujančias nuostatas.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 4 dalyje taip pat siekiama nustatyti tuos pačius leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus (elektros energija bus gaminama ne iš atsinaujinančių energijos išteklių) ir leidimo plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumus galiojimo terminus.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 12 dalies 2 punkte suvienodinami reikalavimai asmenims, ketinantiems įrengti elektrinę ant žemės ir ketinantiems įrengti elektrinę ant statinio ar jo konstrukcijos dalies, t.y. tiek žemės sklypą ar jo dalį ar statinį ar jo dalį, asmuo privalo valdyti nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais.

Atsižvelgiant į praktikoje kylančias situacijas, kad asmenys, besiverčiantys nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla pateikę pranešimus apie ketinimą verstis nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla, negalėjo užtikrinti tinkamo įsipareigojimų vykdymo tiek elektros energijos vartotojams, tiek perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatoriams, manytina, kad būtinas išankstinis ūkio subjektų patikrinimas. Tokiu būdu siekiama sumažinti keliamą riziką pažeisti svarbų visuomenės interesą, nes vėlesnis asmenų patikrinimas (pavyzdžiui, veiklos sąlygų laikymosi) neužtikrintų šio intereso apsaugos. Įstatymo projekto 16 straipsnio 21 dalies patikslinimu siekiama pašalinti teisės aktų neapibrėžtumus, kurie leidžia asmenims verstis nepriklausomo elektros energijos

tiekimo veikla Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai (toliau – Komisija) nespėjus įvertinti jų atitikimo reguliuojamai veiklai nustatytiems reikalavimams dėl pakankamo finansinio ir vadybinio pajėgumo ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme nustatytiems reikalavimams.

Atkreiptinas dėmesys, kad atsižvelgiant į tai, kad iki 2015 m. sausio 1 d. veikiantys arba statomi objektai, kuriuose energijai gaminti kaip kuras naudojamos po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energinė vertę turinčios komunalinės atliekos turi atitikti Valstybinės reikšmės atliekų tvarkymo objektų steigimo tvarkoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus kriterijus ir būti pripažinti atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektais, Įstatymo projektas papildytas nuostatomis, kad asmuo, siekiantis gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus statant energijos gamybos objektą ar leidimą gaminti elektros energiją pastatytame energijos gamybos objekte, kuriame planuojama kaip kurą naudoti po rūšiavimo likusias ir perdirbti netinkamas energetinę vertę turinčias komunalines atliekas, turi atitikti Vyriausybės nustatytus tokių objektų steigimo ir pripažinimo valstybinės reikšmės objektais kriterijus. Tokiu būdu Įstatymų projektų nuostatos bus suderintos su Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 4 straipsnio, kuriame numatyta, kad po rūšiavimo likusios ir perdirbti netinkamos energetinę vertę turinčios komunalinės atliekos gali būti deginamos įrenginiuose, kurie yra pripažinti valstybinės reikšmės objektais, nuostatomis.

2. Projekto iniciatoriai

Įstatymo projekto pirminis siūlytojas ir rengėjas – Energetikos ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje išdavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212.

Pagal Energetikos įstatymo 2 straipsnio 24 dalį reguliuojamąja energetikos veikla laikoma veikla, kuriai reikalingi licencijos, leidimai, atestatai ir (ar) kuriai taikomos valstybės reguliuojamos kainos. Pagal Energetikos įstatymo 20 straipsnio 1 dalį veiklas, kurioms reikalingi leidimai ar atestatai, licencijų ir leidimų ar atestatų išdavimą, galiojimo sustabdymą, galiojimo sustabdymo panaikinimą ir galiojimo panaikinimą nustato šis įstatymas, kiti atskirus energetikos sektorius reglamentuojantys įstatymai ir (ar) jų įgyvendinamieji teisės aktai.

Pagal Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 1 dalį leidimai išduodami šiai veiklai elektros energetikos sektoriuje:

- 1) gaminti elektros energiją;
- 2) plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus;
- 3) tiesti tiesioginę liniją;
- 4) eksportuoti elektros energiją į valstybes, kurios nėra valstybės narės;
- 5) importuoti elektros energiją iš valstybių, kurios nėra valstybės narės;
- 6) vykdyti nepriklausomo elektros energijos tiekimo veiklą.

Pagal Elektros energetikos įstatymo 16 straipsnio 3 dalį leidimus, nurodytus šio straipsnio 1 dalies 1–5 punktuose, išduoda, sustabdo jų galiojimą, panaikina galiojimo sustabdymą, panaikina leidimų galiojimą, keičia, tikslina, išduoda leidimų dublikatus ir leidimais reguliuojamą veiklą kontroliuoja Energetikos ministerija.

Leidimų išdavimą ir reikalavimus reglamentuoja Elektros energetikos įstatymo 16 ir 21 straipsniai, Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 16 straipsnis ir Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės. Elektros energetikos įstatymo 20 straipsnio nuostatos reglamentuoja gamintojų bendruosius veiklos principus. Elektros energetikos įstatymo 70 straipsnis nustato elektros energetikos persiuntimo tiesiogine linija reikalavimus.

4. Kokios siūlomas naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Leidimų verstis veikla elektros energetikos sektoriuje (gaminti elektros energiją, plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, tiesti tiesioginę liniją, eksportuoti elektros energiją į valstybes, kurios nėra valstybės narės, importuoti elektros energiją iš valstybių, kurios nėra valstybės narės) išdavimo funkcija bus perduota Valstybinei energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos.

Priėmus įstatymą bus atsisakyta Energetikos ministerijai nebūdingų funkcijų, racionaliai paskirstytos funkcijos Energetikos ministerijos viduje, racionaliai išnaudojami žmogiškieji ištekliai.

Įstatymo projekto 16 straipsnį siūloma papildyti dalimi, kurioje Valstybinės energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos nustatoma pareiga interneto svetainėje skelbti informaciją apie inspekcijos išduotus leidimus, tokiu būdu užtikrinant, kad informacija apie leidimus bus viešai prieinama ir patogiai pasiekama visiems suinteresuotiems asmenims.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 4 dalyje siūloma leidimo plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumus galiojimo terminą prailginti nuo 24 mėn. iki 36 mėn. Tokiu būdu atsinaujinančių energijos išteklių plėtros projektų įvykdymo terminas būtų pakankamas projektų įgyvendinimui bei būtų suvienodintos sąlygos asmenims, ketinantiems elektros energiją gaminanti tiek iš atsinaujinančių, tiek iš neatsinaujinančių energijos išteklių. Įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje siūloma neišduoti leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus iš atsinaujinančių energijos išteklių ilgesniam laikotarpiui nei 36 mėn., siekiant užtikrinti, kad Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme nustatytas uždavinys – užtikrinti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos vartojimu, 2020 metais sudarytų ne mažiau 23 procentus, būtų pasiektas.

Siekiant įvertinti ar elektros energijos gamybos įrenginiai atitinka jiems taikomų elektros įrenginių saugos techninių reglamentų ir Lietuvos Respublikoje galiojančių standartų arba kitų Europos Sąjungoje ar tarptautiniu susitarimu patvirtintų standartų reikalavimus, Įstatymo projekto 16 straipsnio 9 dalyje numatoma, kad leidimas gaminti elektros energiją išduodamas pateikus be kitų reikalaujamų dokumentų, taip pat ir dokumentą įrodantį, kad elektros energijos gamybos įrenginiai yra išbandyti ir tinkami eksploatuoti.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 10 ir 11 dalyse siūloma nustatyti supaprastintą leidimų gaminti elektros energiją išdavimo tvarką, kuri numato, kad leidimas gaminti elektros energiją nebus reikalingas, jeigu asmuo numato gaminti elektros energiją tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus ne didesnės kaip 10 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos įrenginiuose, o leidimas gaminti elektros energiją paskirstytosios gamybos atveju, kai elektros energijos gamybos įrenginių įrengtoji galia yra ne didesnė kaip 10 kW, bus išduodamas pateikus prašymą ir šio straipsnio 9 dalies 2 punkte nurodytus dokumentus.

Pagal siūlomą keičiamo Įstatymo 16 straipsnio 12 dalies 2 punktą, norint elektros energijos gamybos pajėgumus plėtoti ant statinių ar jo konstrukcijų dalių, bus privalu tą statinį ar jo dalį valdyti nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais. Tokiu būdu siekiama, kad asmenys, įrengiantys elektrines ne ant jiems priklausančių statinių (jo konstrukcijų), turėtų statinio ar jo dalies valdymo nuosavybės teise ar kitais pagrindais patvirtinantį dokumentą ir ateityje būtų apsaugoti nuo galimų pretenzijų iš statinio savininko/nuomotojo pusės.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 21 dalies patikslinimu siekiama, kad asmenims teisė verstis nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla būtų suteikiama, kai Komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme nustatytais reikalavimais bei finansinių ir vadybinių pajėgumų ir jų įvertinimo tvarka, įvertins jų atitikimą reguliuojamai veiklai nustatytiems reikalavimams dėl pakankamo finansinio pajėgumo. Tokiu būdu sumažės rizika, kad asmenys, besiverčiantys nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla, negalės užtikrinti tinkamo įsipareigojimų vykdymo tiek elektros energijos vartotojams, tiek perdavimo ir skirstomųjų tinklų

operatoriams, tuo tarpu elektros tinklų operatoriai ir elektros energijos vartotojai išvengs finansinių nuostolių.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Numatomas teisinis reguliavimas bus taikomas tiems ūkio subjektams (tiek juridiniams, tiek fiziniams asmenims), kurie ketina vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje. Įstatymo projekto nuostatomis bus palengvintos ūkinės komercinės veiklos sąlygos, kadangi siūloma leidimo plėtoti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumus galiojimo terminą prailginti nuo 24 mėn. iki 36 mėn. Tokiu būdu atsinaujinančių energijos išteklių plėtos projektų įvykdymo terminas būtų pakankamas projektų įgyvendinimui bei suvienodintos sąlygos asmenims elektros energiją gaminanti tiek iš atsinaujinančių, tiek iš neatsinaujinančių energijos išteklių. Taip pat pažymėtina, kad Įstatymo projekto 16 straipsnio 10 dalyje siūloma nustatyti supaprastintą leidimų gaminti elektros energiją tik savo reikmėms ir ūkio poreikiams, nepatiekiant elektros energijos į elektros tinklus ne didesnės kaip 10 kW įrengtosios galios elektros energijos gamybos įrenginiuose išdavimo tvarką.

Įstatymo projekto 16 straipsnio 21 dalies patikslinimu sugriežtinamas teisės verstis nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla suteikimas, tokiu būdu siekiant sumažinti riziką, kad asmenys, besiverčiantys nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla, negalės užtikrinti tinkamo įsipareigojimų vykdymo tiek elektros energijos vartotojams, tiek perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatoriams bei siekiama apsaugoti elektros tinklų operatorius ir elektros energijos vartotojus nuo finansinių nuostolių.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Šiuo metu Įstatymo projektu aptarti klausimai reglamentuoti:

- 1) Lietuvos Respublikos energetikos įstatymu;
- 2) Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymu;
- 3) Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymu;
- 4) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 patvirtintomis Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklėmis;
- 5) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1474 „Dėl teisės aktų, būtinų Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymui įgyvendinti, patvirtinimo“

Įstatymo projekto nuostatomis įgyvendinti reikės pakeisti:

- 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimą Nr. 1474 „Dėl teisės aktų, būtinų Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymui įgyvendinti, patvirtinimo“;
- 2) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 patvirtintas Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės;
- 3) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2011 m. kovo 15 d. įsakymą Nr. 1-63 „Dėl Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“;
- 4) Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2009 m. liepos 20 d. įsakymą Nr. 1-117 „Dėl veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo“;

5) Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos aprašą, patvirtintą Komisijos 2009 m. sausio 29 d. nutarimu Nr.O3-6.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Nauji terminai Įstatymo projektu nenustatomi.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų parengti

Priėmus Įstatymo projektą, Energetikos ministerija turės pakeisti:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 5 d. nutarimą Nr. 1474 „Dėl teisės aktų, būtinų Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymui įgyvendinti, patvirtinimo“;

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 11 d. nutarimą Nr. 86 „Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

3. Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2013 m. spalio 22 d. įsakymu Nr. 1-212 patvirtintas Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės;

4. Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2011 m. kovo 15 d. įsakymą Nr. 1-63 „Dėl Valstybinės energetikos inspekcijos prie Energetikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2009 m. liepos 20 d. įsakymą Nr. 1-117 „Dėl veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo“.

Priėmus Įstatymo projektą, Komisija turės pakeisti Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos aprašą, patvirtintą Komisijos 2009 m. sausio 29 d. nutarimu Nr.O3-6.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekto įgyvendinimas papildomų lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus“, „leidimas gaminti elektros energiją“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

2014 m. balandžio 18 d. Valstybinės energetikos inspekcijos raštas Nr. 2R-1344 „Dėl LR energetikos ministerijos atliekamos funkcijos-leidimų vykdyti veiklą elektros energetikos sektoriuje-perdavimo Valstybinei energetikos inspekcijai prie Energetikos ministerijos.“